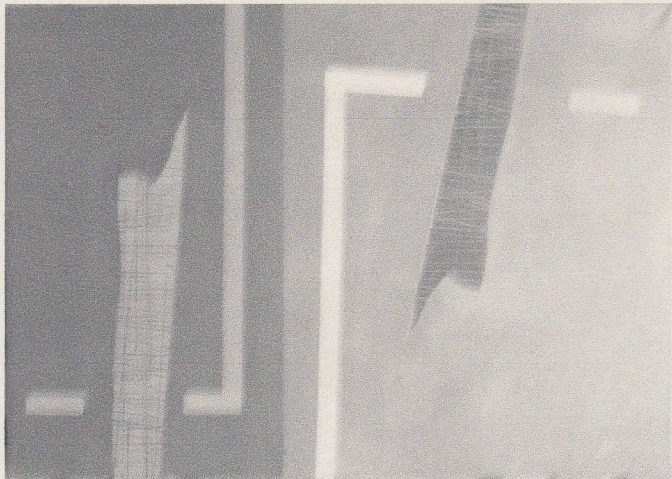

„A mindenséggel mérd magad...” A XXVII. GébArt Zalaegerszegi Nemzetközi Művésztelep kiállítása

Budaházi Tibor: Visszonylatok (akril, vászon, 70 × 100)

Kell-e nagyobb igényesség annál, mint ahogy a nemzetközi művésztelep záró kiállítására a József Attila-i erkölcs világító példáját tüzte a homlokára: „a mindenséggel mérd magad”. Fontos program. Megvalósításában is, s ha sikerül, kisugárzásában is. Mert sosem lehet nagyobb célunk, mint az, hogy műveinkben – a teremtés alázat – vágyjuk a mindenséget. És ki is mutassuk az emberre gyakorolt hatását. A mindenség mint mérőeszköz egyetemességét. Errefelé tapogat, tustollal, ecsettel, vésővel a lelki kozmosz – kezünk és fantáziánk működte-tője –, amely éppen a gazdagságától izgalmas. Ahány művész, annyi megjelenítési mód. Annyi tartás, annyi gondolat, annyi karakter.

S mindez független az irányzatok egymással vívott harcától, s az ábrázolási módok (figurális, absztrakt, konstruktív stb.) különbözőségétől ugyancsak. Csupán egy számít: a képalkotásban rejlő erő. Az erő vihára, az erő gyöngédsége, az erő fölszabadító – ha szükséges, a valóságot káprázattal vegyítő – hatása. Amely a szerkezetben éppúgy leledzik (csaknem azt mondtam, hogy robbanóan benne van), mint a technikailag jól kivitelezett, feszültséget teremtő elemek egymáshoz való viszonyában.

Öt festőművész, a győri Csizmadia István, a miskolci Sütő Róbert, a zalaegerszegi Tánccsoz György, az ugyancsak helyi illetőségű Budaházi Tibor – aki egyúttal a művésztelep vezetője –, a svájci, ám erdélyi születésű Alexandru Crisan, és egy grafikus, a soproni Szűcs Géza próbálkozott a csaknem lehetetlennel: visszaadni a min-

denség, eme örök járó óra, a csillagok mutatóját is irgalmatlanul pörgető kozmosz hatását, inspiráló dinamikáját.

S hogy a lehetetlen – ha a tehetség mellett van akarat –, lehetséges is, mindennél jobban bizonyítja a zalaegerszegi seregszemle. Amelyen elsőbbség az összehatás a figyelemre méltó: a külön eredőkből származó egyedi látásmódok – például a groteszk létszemléletet tükröző Alexandru Crisan expresszív figuráinak szép csúnyasága (*Megfáradt ember; Kalapos önarckép*, vegyes technika) és a víz éltető szerepét kihangsúlyozó Tánccsoz György (aki absztraktnak is kiváló) „frissen festve” alakjainak, modern korunk sellőinek nász tánca (*Merülés 1–2.*, olaj, vászon) miképpen válnak bizonyos életérzések látványkellékén túl modern korunk kifejezőivé. (Zárójelben hadd jegyezzem meg, Crisan bölcséleti komolyságú, ugyanakkor az emberlét furcsaságát kifejező „krisztusai” szinte ugyanazt – a romániai lét furcsa valóságát – hordják magukon, mint a közelmúltban meghalt partiumi Jakobovits Miklós tábláin megjelenő, „ünnepietlen”, groteszk embersereglet.)

Látásból egy kissé a történelemben kalandozunk, holott csupán annak összetevői, az egyediségükben is különös „ember-téglák” izgalmasak. Mitől? Például attól, hogy Crisan meztelenkedésével hivatkozott „bús hercege” miként feszíti szét (szó szerint), a határtalanságot szimbolizálva a kereteket – a testimitációban a gyermekrajz kuszaságát meglevenítő Dubuffet-t is idelepva –, és a víz fölhatárolását, ugyanakkor a rejtőzésben lévő di-

namikát is meglevenítő Tánccsoz hogyan válik a fiatalságban (a szép testben) megnyilvánuló életerő kifejezőjévé. Az utóbbi, mint említettem volt, nonfiguratív festményei révén (*Fodorozás 1–2.*, olaj, vászon) a vízben leledző érzelmlabirintusok és érzelmezetták rajzi eleganciájával, egyúttal az organikus létimádat szószólója is. (Crisan absztraktjáról sem feledkezhetünk meg – *Dream time*, akril.)

Csizmadia István pár festményével több arcát is megmutatja. Nonfiguratív ábrázolásmódja két irányban ágazik, s mindkettőben – a csurgatásos technikával készült *Tiszta lélek I–II.*-ben is, és a légkék oldottságát benső lélekdiagrammá emelő *Nívóban*ban is – ott az érzelmi telítettségű ecset magánindítatású „világmagyarazata”. Emellett konstruktív elemekre épülő absztrakt tájélménye, amelyen fentről és alulról támadó két vörös kés hasít a légbe (*Egyenlőség*, olaj, vászon) finoman végigvitt misztikus tárgyleltár, a lazúrok lazúrában élő időtlen „időlétra”. Mint ahogyan a hagyományos tájképhez közelebbi félfigurális, félabsztrakt (*Közel és távol*, olaj, vászon) *értékét* is – minő szingazdag keret világít meg a kép fókuszában lévő napkorong! – az érzelmi faktorok együttes kivételése adja.

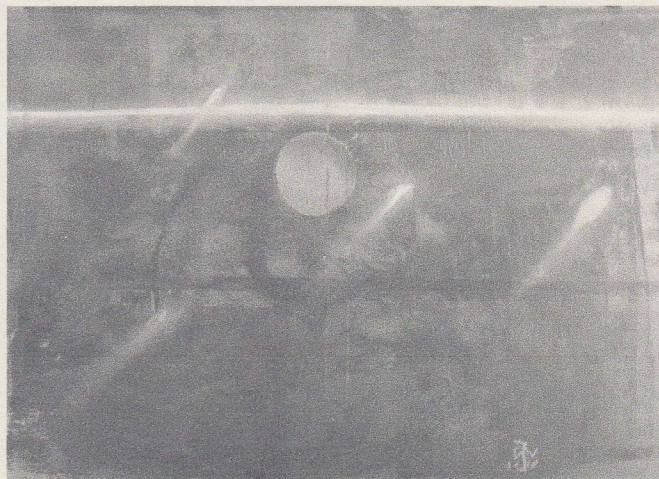
Sütő Róbert nagy foltokra épülő, nemegyszer a rajzi elemek kontúrját határozottabban kiemelő „tájképei” (*Mezők II., IV.*, akril, vászon) – hol egyetlen szín végigvitelével, hol a drámaian egymásba maró színek (fekete-fehér) kontrasztjával – az organikus élményeket fölbonthatva a sugár-

zó ecset fényesőjével hatnak. Egyik-másik közepében ott a sejtlemességében különös tö, hegyek háttéralkazatával (*Lopakodó II., III.*; akril, vászon).

Budaházi Tibor konstruktív létrendet szimbolizáló festményei a formaelmény tisztaságával hatnak. Egyszer mértani módon a négyzettrács fölszabadításával, a szürkén foltos négyzetekbe belehasító derékszög könyörtelen ítékezésével (*Kompozíció*), másszor a csaknem monokróm színfelületek egymásra épülő rétegeinek a villódzásával (*Fal, Töredék*). A festmény két részre osztott, színben is egymástól különböző felületei valójában attól drámaiak, hogy mindkettőt – az egyiket alulról, a másikat felülől – ugyanaz a formaelem dőfi át. S mindenik elem a szemben lévő rész színvilágát – az ilyesféle kontraszt is dráma – hordozza (*Viszonylatok*). A kalligráfia mint történelmi-érzékeny képlelem belesimul a kompozíciókba.

Szűcs Géza grafikái – nemegyszer a nyomtatott könyvekbe tussal rajzolt ábrák fölnagyításával – drámai sugallatúak. Mert a művész szívesen dolgozik a színekkel, szinte festőiek is. Különös rácsszerkezetben nem nehéz fölfedezni a konstruktív elemeket – kapu, ablak stb., mintha a szentendréiek sajátjává lényegített (Sopront is magában foglaló) városmotívumait látnánk –, ám hajlításokkal, ívekkel „megszelídülnek”, s a mértaniasságtól eltávolodva bonyolult érzésvilágok tükrözői (*Személyes tereim* sorozat – tinta, tus, papír, illetve tinta, tus, vászon).

Szokolczay Lajos

Csizmadia István: Közel és távol (olaj, vászon, 50 × 70)